

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Škola	Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Hustopeče, Masarykovo nám. 1
Autor	Mgr. Kateřina Zástřešková
Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0394
Číslo	VY_32_INOVACE_10_ČJL_2.07
Název tematického celku	Slovní druhy
Téma hodiny	Neohebné slovní druhy – spojky, částice, citoslovce
Předmět	Jazyk český a literatura
Ročník/y/	2. ročník, učební obor
Anotace	Prostřednictvím výukového materiálu si žáci zopakují minulou látku – příslovce, předložky. Nová látka se týká dalších neohebných slovních druhů – spojek, částic a citoslovců. V pracovních listech se nachází charakteristika neohebných slovních druhů a cvičení.
Očekávaný výstup	- charakterizuje dané slovní druhy, - identifikuje neohebné slovní druhy v textu, - vysvětlí rozdíl mezi ohebným a neohebným slovním druhem, - objasní funkci jednotlivých slovních druhů ve větě.
Datum vypracování	18.11.2012
Druh učebního materiálu	Pracovní list

Téma: Neohebné slovní druhy – spojky, částice, citoslovce

Opakování

Doplňte do textu vhodné předložky.

.....potok,kterém bouřila kalná voda.....noční průtrži, vedla lávka. Kláda sotva.....dvě dlaně.lávky stáli dva muži, jeden.....vlasy až.....ramena, druhý.....hlavou holou jako vejce. Museli.....sebe hulákat, aby si rozuměli.

Utvořte naznačené stupně příslovcí.

Vypočítej ještě (málo 3).....dva příklady. Balón klesal (nízko2).....a (nízko 2).....Plavat jsem se naučil (snadno 2).....a (rychle 2).....než lyžovat. (Brzy 3)si přečtete úvod. Letadlo stoupalo (vysoko 2).....a (vysoko 2).....

Spojky

Je to neohebný, neplnovýznamový slovní druh, který slouží ke spojování vět i větných členů.

Nejsou větným členem.

Před spojkami píšeme čárku, vyjma spojek a, i, ani, nebo ve významu slučovacím. Pokud můžeme spojku a nahradit spojkou ale (je tam poměr odporovací), tak píšeme čárku.

Příklad:

Závodník se velmi snažil ,**a** opět neuspěl.

Závodník se velmi snažil, **ale** opět neuspěl.

Pokud je tam poměr stupňovací, také je před spojkou a čárka.

Příklad:

Už se stmívalo, **a** k tomu začalo pršet.

Rozliš a odůvodni!

Musíme to udělat jinak.

Nezlob, jinak ti nařežu.

Spojky dělíme na souřadící a podřadící. Spojky souřadící slouží k vyjádření vztahu koordinace mezi členy několikanásobného větného členu, mezi větami v souvětí souřadném, mezi souřadně spojenými větami vedlejšími.

- a) Slučovací – a, i, ani (neoddělují se čárkou), jak – tak, hned – hned, jednak – jednak
- b) Stupňovací – i, ba, ba i, dokonce, nejen – ale i
- c) Odporovací – ale, avšak, však, sice – ale
- d) Vylučovací – nebo, anebo, buď – nebo
- e) Vysvětlovací – vždyť, neboť, totiž aj.

Vytvořte jedno souvětí s poměrem stupňovacím a druhé s poměrem vylučovacím.

.....

.....

.....

.....

Spojky podřadící vyjadřují významovou závislost, vztah k větě řídicí -

- a) Příčinný – protože, že, jelikož, poněvadž
- b) Účelový – aby
- c) Podmínkový – jestliže, -li, kdyby, když
- d) Přípustkový – ač, ačkoliv, třeba, třebaže
- e) Časový – když, jakmile, zatímco
- f) Způsobový – tím –že, jako by, tak –že
- g) Prostředkový – tím – že
- h) Výjimečný – leda (že)
- i) Zřetelový – z hlediska, pokud se týká

Doplňte do textu vhodnou spojku a rozhodněte, kde napíšete čárku.

.....měl jednou odpoledne král dlouhou chvíli nakreslil Palečka.
.....kresbu dokončil hned si Palečka zavolal.....mu

pověděl.....se mu líbí. Paleček si kresbu důkladně prohlédl.....zeptal se.
„Pane, tos kreslil levačkou?“

Mezi málo frekventované spojky patří – **leč, ač, byť, jedva, jakkoli** atd.

Vytvořte věty/souvětí, kde použijete tyto spojky.

.....
.....
.....
.....
.....

Částice

Částice jsou slova neohebná, která uvozují samostatné věty a naznačují jejich druh (otázku, rozkaz, přání, zvolání apod.), anebo různý postoj mluvčího k jejich obsahu. Také ve spojení s větnými členy vyjadřují částice jejich různé významové odstíny (např. člen, před kterým stojí, zdůrazňují, vytýkají, hodnotí apod.).

Samy nejsou větnými členy.

Některá slova jsou vždy jen částicemi. Např.: ano, ne, kéž, necht', zajisté, ovšem, snad, asi, prý atd.

Utvořte věty s těmito slovy: **kéž, necht', snad, prý**

.....
.....
.....
.....

Částicemi jsou také některá slova, která jsou v jiných větách spojkami, příslovci nebo zájmeny.

Kdy se jedná o částice, spojky, příslovce či zájmena?

Tak už dej konečně pokoj!.....

To není pravda.....

Právě vyšlo slunce.....
Ona to Eva ještě neví.....
Však ty si to ještě rozmyslíš!.....
Myslím, **že** je to pravda.....
Že se ti chce tam jít!.....
Klidně si na mě stěžuj.....
To mě dnes bolí hlava!.....

Citoslovce

Citoslovce jsou slova neohebná, která vyjadřují nálady, city a vůli mluvícího nebo napodobují hlasy a zvuky. Stojí ve větě většinou samostatně, netvoří s jiným slovem skladební dvojici.

Z hlediska skladby mohou být citoslovce:

- přísudkem, např. : Žába **žluňk** do vody.
- Podmětem, např. **Buch, buch** se ozývalo zvenčí.

Vytvořte větu, kde citoslovce frr bude v pozici přísudku a pst v pozici podmětu.

.....
.....

Dělení:

- a) emocionální – vyjadřují libost, nelibost, radost, smutek, soucit. Význam je určen až v kontextu (Ach, to je hrůza. Ach, to je krása.)
- b) kontaktová – povzbuzovací, žádací, pozdravovací, upozorňovací, při kontaktu s dětmi.
Např. haló, bajo, houpi, čiči, pipi, ahoj, čau, hej rup,...
- c) zvukomalebná (onomatopoická)
 - 1) vydávané člověkem – hepčí, hihhi,...
 - 2) zvířaty – bzz, sss, haf,...
 - 3) neživým předmětem – bum, vrz,..
 - 4) hudební nástroje – tramtadadá,...

Podtrhněte všechna citoslovce a doplňte interpunkci.

Haló ještě není konec! Hele tady něco je. No a co má být, Ejhle člověk! Je to tu hezké vid'?' Žába kvák hop a žbluňk do rybníka.

Použité zdroje:

- 1) Hauser, P. a kol. *Čeština hravě*. Praha: Pansofia, 1999.
- 2) Sochrová, M. *Český jazyk a literatura*. Praha: Amipa, 2007.
- 3) Styblík, V. a kol. *Základní mluvnice českého jazyka*. Praha: SPN, 2007.

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Kateřina Zástřešková.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ